

Lohkanjenji giellafearán

Lukujengin kieliseikkailu
Läsgängets språkäventyr
Lookkâmjee'ňň ħiölljeä'Istös
Luuhâmjeeni kielâfiärään

Lahpis-sávza
Sylvi-beana
Máhtu-gearpmaš
Touho-bussá
Moona-heabuš

Čállán Mervi Heikkilä

Máinnastivoli

Muhtin beaivvádatbeaivve Lohkanjeŋji-laččat deaivvadedje guhtet guoimmiset Máinnastivolis. Báikki alde ledje buohkat, nappo Lahpis-sávza, Sylvi-beana, Máhtu-gearpmaš, Touho-bussá ja Moona-heabuš. Buohkat máhtte iešguđetlágan gielaid ja sii ledje hui movttáskan áššis. Kánske sii sáhtášedje oahpahit guhtet guoibmáseaset ođđa sániid!

- Maidson mii barggašeimmet? Sylvi-beana jearralii.
- Mun háliidan gobmejunái! Máhtu-gearpmaš almmuhii.
- Mun ii goittotge hálit! Dat lea balddehahtti, Lahpis-sávza giljádii. – Mus lea nealgi. Njálggossokta livčče njálgga. Buohkat njoallugohte baksamiiddiset.

- Njálggossokta lea **hiärsku!** Moona-heabuš hulardasttii.
- Oaivvildatgo **herkkua?** Máhtu-gearpmaš jearralii.
- Muge mielas njálggossokta lea **delikatess!** Touho-bussá almmuhii.
- Nu leage, duohta **hä'rcč**, Lahpis-sávza šuohkihii.

Lahpis-sávzzas livššáhaddagođii bieža. Boradeapmi lei buot buoremus, maid son diđii. Farga mii guossut njálggossovttá! Lahpis doamihii juo njálggossoktačoskka guvlui.

- Hei vuorddestehket muge! Munge háliidan hersko, Sylvi-beana cieládii.

Buohkat smáhkedalle sániid. Dat gal njálggiidedje.

Farga sii čuččodedje čoskka luhtte ja oste alcceseaset stuorra njálggossovttaid.

Muhto vuorddestehket! Váilugo mis soames?

Fáhkka gos nu gullostii garra biškkádeapmi.

- Gosbat Máhtu - gearpmaš lea? Lahpis-sávza fuopmášii, ahte okta Lohkanjeŋjis váillui.
- Vuot gos nu gullostii biškun. Dat lei čielgasit Máđu jietna!
- Máhtu dáiddii mannat gobmejunái, Moona-heabuš árvalii ja hámssádii stuorra bihtá njálggossovttas.

Earát gopmirdaste ja jotke borrama. Dakkaviđe sin lusa iđistiige Máhtu-gearpmaš. Dat doarggistii ja lei áibba šovkkodan.

- Dáiddii lean hui balddonas vásáhus, Moona-heabuš láhttestii. Máhtu-gearpmaš nivkalii.

Lihkus Lohkanjeŋji diđii, mii ložže balu. Sii čoahkkanedje Máđu birra ja salastedje su nannosit olles joavkkuin. Máđu miella buorránii dalán.

Maid áššiid dii válddášeiddet dán máidnasis iežadet máinnastivoli?

Heastakaruselli

Muhtin eahket Lahpis-sávza ja Sylvi-beana leigga bohtán Máinnastivolii áibba guovttá. Sudnos lei giehtariekkis, mainna beasai measta man beare rusttegii. Tivoli rusttegat ledje hui ivdnái, ja daid čuovggat geasuhedje lusa.

– Mannu heastakarusellii! Sylvi-beana evttohii.

Karuselli jorai gululdaga, heasttat loktanedje ja njidje musihka fárus.

– Duosttango mun? Lahpis-sávza eahpidišgođii.

– Roahkkadit beare, Sylvi-beana roahkasmahtii.

Lahpis lei jierásmuvvan, muhto Sylvi manai juo ovddabealde. Lahpis fertii čuovvulit manjis.

Karuselli bissánii ja ovddit áššehasat bohte eret.

– Dál lea min vuorru! Sylvi-beana čurvii. Sylvi – beana njuikii vilges karuselliheastta fárrui. Lahpis-sávza árggástalai, muhto viimmat son duosttai gorgnet Sylvi báldii, alit heastta fárrui.

Go buot earáge heasttat ledje ožžon riidejeaddji, karuselli jorragođii fas.

Hui! Lahpis-sávza dollestii iežas heastta čeabeha birra čavgadit. Lahpis lei sihkkar, ahte son gahččá eret fárus.

– Jihuu! huikkádii fas Sylvi-beana. Son ii gal ballan gahččamis.

Báifáhkka Lahpis-sávza gulai savkaleami

bealljásis:

– Ale bala! Mun in divtte du gahččat.

Čohkká beare lotkadit ja jurddaš somás jurdagiid, vaikke luovvargietti!

Gii dat lei? Lahpis vilppastii birrasis. Sylvi-beana lei vudjon čuovvut karuselli musihka ja leavttu, iige fuopmášan Lahpis-sávzza.

Giige earáge karuselli riidejeaddjiin ii orron giddemin Lahpis-sávzii fuopmášumi.

De Lahpis fuobmái, ahte su alit karuselliheasta šlavgillii hárrji! Heastahan dat lei hállan Lahpis-sávzii! Lahpis sollašuvai dalán. Luohtehahtti heasta ii luoittášii su gahččat. Lahpis-sávza salastii heastta lihkolažžan. Dál de orui karusellis viehka somá. Lahpis gulai beljiinis fiinna musihka ja karuselli jorran dovdui somás cikcumin su čoavjjis.

Go fártá bissánii, Sylvi huikkádii:

– Dát gal lei somá, **roligt!**

– Duothan lea ruođagiella. Muhto munba dajan nuortalašgillii, ahte dat lei somá elege **hää'sk!** Lahpis vástidii lihkolažžan.

Alit karuselliheasta lei duđavaš ja hular-dasttii sidjiide. Dasto dat vuorddekeahhtá buovvalii:

– Leiba duođage somá elege **roligt.**

Maid áššiid dii válddášeiddet dán máidnasis iežadet máinnastivolii?

Spáppasuhppen

Touho-bussá ja Moona-heabuš leigga bohtán Máinnastivolii guovttá. Soai áigguiga suhppet spáppa spáppasuhppenčoskkas. Soai leigga gullan, ahte spáppasuhppemis sáhtta oažžut buorre bálkkašumi. Touho-bussá lei dan mielas, ahte son lei Suoma dahje várra olles máilmmi buoremus spáppabálkesteaddji.

Moona-heabuš vehá eaheidii Touho dáidduid.

– In leat gal goassige oaidnán du dahje geange earáge bussá suhppemin spáppa, Moona gávnnahtii.

Touho njunnáhtii.

– Na de, don it gal gusto dieđe bussáid birra olus maidige. Suopmelaš bussát leat erenomáš spáppabálkesteaddjit! Mii leat vuotán Bussáid olympiagilvuvuin spáppasuhppema jo viđa geardde maŋŋálagaid.

Moona-heabuš bissánii ja smiehtadii ášši.

Duohta lei, ahte son ii diehtán olus maidige bussáid birra. Rievtti mielde son ii dovdan ovttaga eará bussá go Touho.

– Buorre lea, bivddán ándagassii. Mus dáide lean ovdagáttut áššis, Moona-heabuš huldardii.

– Oaččut ándagassii, Touho lohpidii ja salastii ustiba. Lihkus Touho-bussá álot doažžu johtilit.

Touho-bussá ja Moona-heabuš oahkuleigga spáppasuhppenčoskka lusa. Čoskkadoalli geigii sudnuide tennisspáppaid.

–Doai galgabeahtti deaivat duon govvi. Jos deaivabeahtti diamántii, man sáhpán doallá geahpiliin, oažžubeahtti bálkkašumi, čoskkadoalli čilgii.

– Mun gal suhppešin millosabbot vaikke suoidnespábbii, Moona muđaldii.

Muhto Touho ii astan guldalit maidige, dasgo sus lei hoahppu oažžut bálkkašumi. Johtilit son bálkulii buot spáppaid sáhpángova seaibbi njeaigga.

Touho deaivvaige seaibái bures.

– Jipii, mun vuiten **pris**.

– Touho lei nu movtta, ahte humai gielaid seahkalagaid.

– Vuoi **pris**, dathan lea **palhášume** huldardii Moona. Moona lei čeavlái, go máhtii hállat anárašgiela.

Dalle čoskkadoalli dajai:

– Bálkkašumi elege **cistt** oažžu, jos deaivá diamántii man sáhpán doallá, seaibái deaivamis ii oaččo bálkkašumi.

Touho ii jáhkán beljiidis. Son ii lean máššan guldalit rávvagiid. Dál son ii oččošiige bálkkašumi. Touho sepmonat njuolggehede ja vuollebavssa vabaidišgođii.

– Ale moraš, munnos lea vel vejolašvuotta, Moona jedđestii.

Dasto heabuš dohppii spáppaid ja suhppii daid dárkilit čuovgi diamántta njeaigga, mii lei sáhpána geahpiliin. Buot spáppat deive bures!

– Dál don oaččut bálkkašumi, lohpidii čoskkadoalli.

Son geigii Moonai hui stuorra njálggoseahka.

– Giitu, dás reahkkáge bures guoktásii, Moona árvalii ja juogadii njálgosiid Touhoin. Dál ii šat čieruhan Touho olláge.

Maid áššiid dii válddáseiddet dán máidnasis iežadet máinnastivolii?

Oaggumin

– Mun gulastin, ahte dáppe lea oaggun elege **mete**, Touho-bussá njávggádii. Son lei boahán Máinnastivolii ovtas ustibiin Máhtu-gearbmašiin.

– Oho, mun gádden, ahte dušše jogas dahje jávrris sáhttá oaggut elege **ongintaa**, Máhtu-gearpmaš imaštalai.

– Dahje mearas, Touho gávnnašii.

– Doppe lohka oaggun, mannu dohko! Mus lea nealgi, guolli gal smáhkiidivčče.

Touho-bussá mielas guolli lei buoremus biebmu, maid son diđii.

– Touho rohttii Máđu iežas manjis galbba lusa, mas logai viđain gielain sátni: **ONGINTA, METE, OAGGUN, VUÄGGMÖŠ, UÄGGUM.**

– Háliidivččen vuskkona dahje hávgga, Touho movttáskii.

Soalsi golggai bussá njálbmečiegas, go son govahalai, maid guliid sáhtášii goddit oaggumin.

– Hei! Dá dutnje stággu, dajai oaggunbáikki fuolaheaddji ja geigii Touho-bussái oanehis stákku, man geažis lei magnehta.

– Magnehta! Manin dás ii leat vuogga? Ja gos dat jávri lea? Touho imaštalai.

– Ii leat jávri, muhto don galggat figgat dán áldásis oažžut stákkuinat plásttetánkka. Go don fidnet ánkka, oaččut bálkkašumi, oaggunbáikki fuolaheaddji čilgii.

Touho-bussá gáibi vanihii. Eai guolit! Eai herskot! Makkár oaggun dát rievtti mielde lea! Touho áiggui jo bálkestet heailla stákku eret, muhto dalle Máhtu-gearpmaš cuskkihii:

– Geahččalmat dál, donhan sáhtát oažžut vaikke man mielamiel bálkkašumi!

Touho-bussá ráfui. Son guolástišgođii stákkuin plásttetánkka. Háhppilit son darvvihii buot stuorámus ánkka vuggii.

– Oho, dutnjehan dohppii stuorra sálaš! Don dat leat fiskár! Máhtu-gearpmaš rábmostii.

Touho-bussá mojjohalai ja geigii stuorra ánkka oaggunbáikki fuolaheaddjai.

– Dás oaččut válljet man bálkkašumi háliidat, oaggunbáikki fuolaheaddji dajai ja čájahalai Touhoi iešguđetlágan dipma duhkorasaid.

Okta dain lei stuorra, dipma hávga.

– Mun háliidan duon! Touho čujuhii hávgga. Ja hávgga Touho dasto oaččuige. Árvitmat, leigo son guolistis čeavlaí!

Maid áššiid dii válddášeiddet dán máidnasis iežadet máinnastivolii?

Odda tivoli

Lohkanjenjilaččat deaivvadedje guhtet guoimmiset Máinnastivolis. Báikki alde ledje buohkat, nappo Lahpis-sávza, Sylvi-beana, Máhtu- earpmaš, Touho-bussá ja Moona-heabuš. Buohkain lei morašmiella, daningo johtti Máinnastivoli lei vuolgaladdamin, nuppi báikegoddái.

– Dál galgá dadjat Máinnastivoli oaidna-leapmái, Lahpis-sávza dajai. Su čalbmečiegas golggihii ganjal.

– **Tiõrv, sõrgg vuei'nnep!** Lahpis-sávza meagádii nuortalašgillii.

– **Heippa, pian nähdään!** Máhtu-gearpmaš šuđai suomagillii.

– **Hej dá, vi ses snart!** Touho-bussá njávggádii ruoŋagillii.

– **Moonâ tiervân, forgâ uáinip!** Moona-heabuš šnjirggádii anárašgillii.

– **Mana dearvan, fargga oaidnalit!** Sylvi-beana cieládii davvisámegillii.

– Leaba váivi, Máhtu šuđai. – Maid mii dál bargat, go Máinnastivoli vuolgá? son jearai.

– Buohkat healkkehedje, muhto dasto sii fuopmášedje, ahte tivoli ilolaš hoavda lei vázzán sin duohkái.

– Na maid? Moona-heabuš šnjirggádii.

– Jos mus livčče ná suohtas ja čeahpes ustibat, mun vuodđudivččen iežan tivoli

dahje sirkusa, tivoli hoavda čilgii.

Lohkanjenjilaččat gehčče guhtet guoibmá-seaset.

– Áibba duohta. Mun máhtán gubbarastit! Sylvi-beana movttáskii.

– Dahkatgo ovtas akrobatiijačájáhusa? Máhtugearpmaš jearralii. Munge máhtán gubbarastit!

– Munge máhtán dan! Touho-bussá njávggádii.

– Joo, bargat akrobatiijačájáhusa, Sylvi-beana cieládii.

– Ja mun sáhtán leat karuselli heasta, Moona-heabuš hutkkai.

– Oažžungo munge leat karuselli heasta? Lahpis-sávza jearralii.

– Oaččut, dieđusge! Moona-heabuš dávistii.

– Gea, diehan dis lea iežadet tivoli, gos leat akrobatiijačájáhus ja karuselli, klovdna gávnnašii. – Mii din tivoli namman boađášii? Lohkanjenjilaččat gehčče nuppiide ja vihkkedalle ángirit. Moraš lei fáhkkestaga rievdan illun ja somás plánan.

Hutkkatgo don nama Lohkanjenjii iežas tivoli?

Makkár tivoli don háliidivččet iežat ustibiiguin dahje bearrašiin vuodđudit?

Sátnelisttut ja jietnabáttit

Guldalehket makkárat sánit leat gullat sierra
gielaide jietnabáttiid vehkiin:
→ bit.ly/lukujengi-ps

1. hersko

- há'rčč (nuortalašgiella)
- hiärsku (anárašgiella)
- herkku (suomagiella)
- delikatess (ruođagiella)

2. somà

- hää'sk (nuortalašgiella)
- hävski (anárašgiella)
- hauskaa (suomagiella)
- roligt (ruođagiella)

3. bálkkašupmi

- cistt (nuortalašgiella)
- palhâšume (anárašgiella)
- palkinto (suomagiella)
- pris (ruođagiella)

4. oaggun

- vuäggmõš (nuortalašgiella)
- uággum (anárašgiella)
- onginta (suomagiella)
- mete (ruođagiella)

5. Mana dearvan, fargga oaidnalit!

- Tiõrv, sõrgg vuez'nep! (nuortalašgiella)
- Moonâ tiervân, forgâ uáinip! (anárašgiella)
- Heippa, pian nähdään! (suomagiella)
- Hej då, vi ses snart! (ruođagiella)